

Na osnovu člana IX, 1, (1) i (3) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine Ustavotvorna skupština Federacije Bosne i Hercegovine, na sjednici Ustavotvorne skupštine održanoj 30. ožujka 1994. godine, donosi

ODLUKU* **O PROGLAŠENJU USTAVA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE**

Proglašava se Ustav Federacije Bosne i Hercegovine kojeg je usvojila Ustavotvorna skupština Federacije Bosne i Hercegovine na sjednici Ustavotvorne skupštine održanoj 30. ožujka 1994. godine.

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine stupa na snagu u ponoć 30. ožujka 1994. godine.

US broj 1/94
30. ožujka 1994. godine
Sarajevo

Predsjedavajući
Ustavotvornom skupštinom
Federacije BiH,

Mariofil Ljubić, s. r.

USTAV FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Uvjereni da demokratske institucije temeljne na poštivanju ljudskih prava i sloboda najbolje stvaraju sklad između sebe i svojih zajednica,

Odbijajući nasilje rata,

U želji da pridonesu unapređenju mira,

U želji da promiču slobodu pojedinca i razvijaju slobodno tržište,

Vođeni načelima Povelje Ujedinjenih naroda, Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Izjavom i načelima Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji usvojenim na zasjedanju u Londonu, kao i odlukama Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda koje se odnose na bivšu Jugoslaviju,

Na temelju suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Republike Bosne i Hercegovine,

Narodi i građani Bosne i Hercegovine, odlučni da osiguraju punu nacionalnu jednakost, demokratske odnose i najviše standarde ljudskih prava i sloboda, **ovim osnivaju Federaciju Bosne i Hercegovine.**

---

* Odluka o proglašenju Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i Ustav Federacije Bosne i Hercegovine objavljeni su u „Službenim novinama Federacije BiH“, broj, 1/94 od 21.07.1994. godine.

I. USPOSTAVA FEDERACIJE

Članak 1

(1) Bošnjaci i Hrvati kao konstitutivni narodi, zajedno s ostalima, i građani Republike Bosne i Hercegovine, ostvarujući svoja suverena prava, preoblikuju unutarnji ustroj teritorija s većinskim bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom u Republici Bosni i Hercegovini u Federaciju Bosne i Hercegovine koja se sastoji od federalnih jedinica s jednakim pravima i odgovornostima.

(2) Odluke o ustavnom statusu teritorija Republike Bosne i Hercegovine s većinskim srpskim pučanstvom donijet će se tijekom pregovora o miru i na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji.

Članak 2

Federacija Bosne i Hercegovine sastoji se od federalnih jedinica (kantona). Metode i postupci fizičkog određivanja granica između kantona utvrdit će se federalnim propisima. Kantoni će se imenovati isključivo po gradovima sjedištima kantonalnih vlasti ili po regionalno-zemljopisnim karakteristikama.

Članak 3

Službeno je ime Federacije: Federacija Bosne i Hercegovine.

Članak 4

Glavni je grad Federacije Sarajevo.

Članak 5

(1) Federacija ima grb, zastavu, himnu i pečat, kao i druga znamenja kako odluči Parlament Federacije u skladu s točkom (2) ovog članka.

(2) Za prihvatanje znamenja potrebna je većina glasova u svakom domu Parlamenta Federacije, uključujući većinu glasova bošnjačkih izaslanika i većinu glasova hrvatskih izaslanika u Domu naroda.

Članak 6

(1) Službeni su jezici Federacije bosanski jezik i hrvatski jezik. Službeno je pismo latinica.

(2) Ostali se jezici mogu koristiti kao sredstva komunikacije i nastave.

(3) Dodatni jezici mogu se odrediti kao službeni većinom glasova u svakom domu Parlamenta Federacije, uključujući većinu glasova bošnjačkih izaslanika i većinu glasova hrvatskih izaslanika u Domu naroda.

II. LJUDSKA PRAVA I TEMELJNE SLOBODE

A. OPĆE ODREDBE

Članak 1

Budući da se načela, te prava i slobode utvrđena instrumentima navedenim u Dodatku ovog ustava primjenjuju na cijeloj teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, slijedeće se odredbe odnose na Federaciju.

Članak 2

Federacija će osigurati primjenu najviše razine međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u dokumentima navedenim u Dodatku. Osobito:

(1) Sve osobe unutar teritorija Federacije uživaju slijedeća prava:

- a) na život;
- b) na slobodu time da su uhiđba i pritvor dopustivi samo po zakonu;
- c) na jednakost pred zakonom;
- d) na slobodu glede diskriminacije temeljem rase, boje kože, spola, jezika, vjere ili uvjerenja, političkih i drugih stavova, nacionalnog ili socijalnog podrijetla;
- e) na pravičan krivični postupak;
- f) na zabranu mučenja, te okrutnog i nehumanog postupka ili kažnjavanja;
- g) na privatnost;
- h) na slobodu kretanja;
- i) na azil;
- j) na zaštitu obitelji i djece;
- k) na imovinu;
- l) na temeljne slobode: slobodu govora i tiska; slobodu mišljenja; savjesti i uvjerenja; slobodu vjere, uključujući privatni i javni vjerski obred; slobodu okupljanja; slobodu udruživanja; uključujući slobodu osnivanja i pripadanja sindikatima; te slobodu neudruživanja; slobodu na rad;
- m) na izobrazbu;
- n) na socijalnu zaštitu;
- o) na zdravstvenu zaštitu;
- p) na prehranu;
- r) na utočište; i
- s) na zaštitu manjina i potencijalno ugroženih skupina;

(2) Svi građani uživaju slijedeća prava:

- a) na osnivanje i pripadanje političkim strankama; i
- b) na politička prava: sudjelovanja u javnim poslovima; jednakopravnog pristupa javnim službama; da biraju i da budu birani.

Članak 3

Sve izbjeglice i prognanici imaju pravo na slobodan povratak domovima svog podrijetla i obitavanja.

Članak 4

Sve osobe imaju pravo, u skladu s federalnim i kantonalnim zakonodavstvom, na povrat svekolike imovine koje su lišeni tijekom etničkog progona, te na nadoknadu svekolike imovine koja im se ne može vratiti. Svi iskazi i obveze dane i preuzete pod prisilom, posebice one što se odnose na odreknuće od prava na zemlju ili drugi imetak, smatraju se ništavnima.

Članak 5

Stjecanje i prestanak državljanstva Federacije Bosne i Hercegovine propisuje federalni zakon, uz slijedeće uvjete:

- a) nijedna se osoba ne može lišiti državljanstva proizvoljno, ili na način koji bi je ostavio bez državljanstva; i
- b) svi građani imaju pravo zadržati i državljanstvo druge države.

Članak 6

Svi sudovi, upravne ispostave tijela koja obnašaju javna ovlaštenja i druga tijela federalne vlasti primjenjivat će i poštovati prava i slobode predviđene u dokumentima navedenim u Dodatku. Sud za ljudska prava osnovat će se u skladu s člankom IV. C. 18.

Članak 7

Sve mjerodavne vlasti u Federaciji surađivat će sa svim međunarodnim promatračkim tijelima za ljudska prava osnovanim za Bosnu i Hercegovinu kao i s nadzornim tijelima osnovanim instrumentima navedenim u Dodatku.

B. PRVA IMENOVANJA I FUNKCIJE OMBUDSMANA

1. Opće odredbe

Članak 1

(1) Postoje tri ombudsmana: jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan druge nacionalnosti, koje imenuje Parlament Federacije, u skladu sa zakonom koji donosi tri godine nakon stupanja na snagu ovog ustava.

(2) Svaki ombudsman, uz suglasnost Predsjednika Federacije, imenuje jednog ili više zamjenika. Oni posebice nastoje imenovati zamjenike u općinama s pučanstvom koje ne odražava nacionalni sastav kantona u cjelini. Mjerodavne vlasti potpomažu ta nastojanja.

(3) Trajanje mandata ombudsmana i njihovih zamjenika jednako je trajanju mandata predsjednika i sudaca Vrhovnog suda.

(4) Svaki ombudsman imenuje dodatno osoblje prema sredstvima proračuna koja u tu svrhu odobri Vlada Federacije ili na početku, Premijer.

Članak 2

(1) Ombudsmani dužni su štiti ljudsko dostojanstvo, prava i slobode zajamčene ovim ustavom, instrumentima navedenim u Dodatku, te ustavima kantona. Oni posebice djeluju na otklanjanju posljedica povreda tih prava i sloboda, a osobito posljedica etničkog progona.

(2) U obnašanju svojih dužnosti, ombudsmani se moraju rukovoditi zakonom i načelima ćudoređa i pravde.

Članak 3

Svaki ombudsman obavlja svoje dužnosti samostalno, osim kad je u ovom ustavu drukčije predviđeno. Ombudsmani mogu surađivati u obnašanju bilo koje od svojih dužnosti.

Članak 4

Ombudsmani su neovisni u obnašanju svojih dužnosti, i nijedna se osoba ili državno tijelo ne smije miješati u te dužnosti.

2. Nadležnost i ovlasti ombudsmana

Članak 5

Ombudsmani mogu ispitivati djelatnost bilo koje ustanove Federacije, kantona ili općina, kao i bilo koje druge ustanove ili osobu koja negira ljudsko dostojanstvo, prava ili slobode, uključujući i slučajeve u kojima se to čini etničkim progonom ili održavanjem njegovih posljedica.

Članak 6

(1) Ombudsman ima pravo pokretati postupke pri mjerodavnim sudovima i intervenirati u postupcima koji su u tijeku, uključujući i postupke na Sudu za ljudska prava.

(2) Kao što je predviđeno člankom IV. C. 8, Ombudsman ima pravo tražiti pomoć sudbene policije.

Članak 7

(1) U obavljanju svojih dužnosti ombudsman može pregledavati sve službene dokumente, uključujući i tajne, kao i sudske i upravne spise, te zahtijevati suradnju bilo koje osobe, uključujući i službene, posebice suradnju u pribavljanju relevantnih informacija, dokumenata i spisa. Ombudsman može prisustvovati sudskim i upravnim postupcima, kao i sastancima drugih tijela, te može stupiti na bilo koje mjesto gdje borave ili rade osobe lišene slobode i prekontrolirati ga.

(2) Ombudsmani, njihovi zamjenici i sve osobe koje obavljaju ispitivanja prema točki (1) ovog članka, dužni su čuvati tajnost dobivenih informacija, te sa svim dokumentima i spisima postupati u skladu s važećim propisima, osim u slučaju predviđenom u članku II. B. 8.

3. Izvješća ombudsmana

Članak 8

(1) Svaki ombudsman podnosi godišnje izvješće Premijeru i zamjeniku Premijera, predsjednicima svih kantona i Konferenciji o europskoj sigurnosti i suradnji.

(2) Ombudsman može u bilo koje vrijeme podnijeti posebno izvješće mjerodavnom federalnom, kantonalnom, općinskom ili međunarodnom tijelu. Domaće ustanove dužne su odgovoriti u roku koji odredi ombudsman.

(3) U izvješća navedena u točkama (1) i (2) ovog članka ombudsman može uključiti bilo koji materijal opisan u članku II.B. 5 i poduzeti mjere za zaštitu informacija koje zahtijevaju tajnost.

4. Propisi ombudsmana

Članak 9

Svaki ombudsman sastavlja, ili ombudsmani zajednički sastavljaju, propise koji određuju njihovu organizaciju i načine obavljanja dužnosti. Propisi se objavljuju u službenom glasilu Federacije. Parlament Federacije može zakonom promijeniti te propise.

III. PODJELA OVLASTI IZMEĐU FEDERALNE I KANTONALNE VLASTI

Članak 1

U isključivoj su ovlasti Federacije:

- a) vođenje vanjskih poslova;
- b) organiziranje i vođenje obrane Federacije i zaštita njezinih granica, uključujući i osnivanje zajedničkog zapovjedništva svih vojnih snaga u Federaciji, nadzor nad vojnom proizvodnjom i zaključivanje vojnih sporazuma;
- c) državljanstvo;
- d) utvrđivanje gospodarske politike, uključujući planiranje i obnovu te politiku korištenja zemljišta na federalnoj razini;
- e) donošenje propisa o trgovini, uključujući carine, o međunarodnoj trgovini i financijama, trgovini unutar Federacije, pravima vezanim uz industrijsko vlasništvo, o standardizaciji proizvoda, vrijednosnim papirima te o komunikacijama;
- f) donošenje propisa o financijama i financijskim institucijama, uključujući uspostavu i nadzor nad valutom Federacije, stvaranje monetarne i fiskalne politike, te osnivanje središnje banke;
- g) suzbijanje međunarodnog i međukantonalnog kriminala, posebice terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organiziranog kriminala, te suradnja s Interpolom;
- h) dodjela elektronskih frekvencija za radio, televiziju, te u druge svrhe;
- i) utvrđivanje energetske politike, uključujući raspodjelu između kantona te osiguranje i održavanje potrebne infrastrukture; i
- j) financiranje djelatnosti federalne vlasti i djelatnosti pod pokroviteljstvom federalne vlasti, oporezivanjem, posudbom ili drugim sredstvima.

Članak 2

Ovlasti su federalne vlasti i kantona slijedeće:

- a) jamčenje i provedba ljudskih prava;
- b) zdravstvo;
- c) ekološka politika;
- d) komunikacijska i prometna infrastruktura;
- e) socijalna politika;
- f) provedba zakona i drugih propisa o državljanstvu;
- g) useljavanje i azil;
- h) turizam; i
- i) iskorištavanje prirodnih bogatstava.

Članak 3

(1) Prema potrebama, ovlasti iz članka III. 2 mogu se ispunjavati zajednički ili zasebno, ili od strane kantona koordinirano od federalne vlasti.

(2) U skladu s tim kantoni i federalna vlast međusobno se dogovaraju na trajnoj osnovi glede svojih ovlasti.

(3) U ispunjavanju svojih ovlasti, kada je riječ o zakonima i propisima koji su obvezujući na cijelom području Federacije, u skladu s ovim ustavom i odlukama Parlamenta Federacije, federalna vlast djeluje poštujući ovlasti kantona, specifičnu situaciju u pojedinim kantonima i potrebu za fleksibilnost u provedbi. Federalna vlast ima pravo stvarati politiku i donositi zakone glede svake od ovih ovlasti.

(4) U ispunjavanju ovih ovlasti, u skladu s ovim ustavom i svojim kantonalnim ustavom, kantoni se obraćaju međukantonalnom vijeću za usklađivanje međukantonalnih pitanja i dosljedno rješavanje pitanja što uključuju interese koji su izvan njihovih kantonalnih granica, te provode, dopunjavaju i u slučaju potrebe razrađuju ili predlažu odluke u zakonodavnim tijelima. Kantoni imaju pravo stvarati politiku i u skladu s tim provoditi zakone glede svake od ovih ovlasti.

Članak 4

Kantonima pripadaju sve ovlasti koje nisu izričito dodijeljene federalnoj vlasti. Posebice su mjerodavni za slijedeće:

- a) uspostava i nadziranje snaga policije koje nose jedinstvene federalne uniforme s kantonalnim oznakama,
- b) stvaranje naobrazbene politike, uključujući donošenje propisa o naobrazbi te osiguranje naobrazbe;
- c) stvaranje i provedba kulturne politike;
- d) stvaranje stambene politike, uključujući donošenje propisa o uređivanju i izgradnji stambenih objekata;
- e) stvaranje politike u svezi s reguliranjem i osiguravanjem javnih službi;
- f) donošenje propisa o korištenju lokalnog zemljišta, uključujući zoniranje;
- g) donošenje propisa o lokalnim poslovnim i karitativnim djelatnostima i njihovo unapređivanje;
- h) donošenje propisa o lokalnim energetske postrojenjima i osiguranje njihove dostupnosti;
- i) stvaranje politike glede radio i TV postaji, njihove gradnje uključujući donošenje propisa o radio i TV postajama, te osiguranje njihova rada;
- j) provedba socijalne politike i uspostava službi socijalne zaštite;
- k) stvaranje i provedba politike kantonalnog turizma, razvoj turističkih resursa;
- l) financiranje djelatnosti kantonalne vlasti ili njenih agencija oporezivanjem, posudbom ili drugim sredstvima.

IV. USTROJ FEDERALNE VLASTI

A. ZAKONODAVNA VLAST FEDERACIJE PARLAMENT FEDERACIJE

1. Zastupnički dom

Članak 1

Zastupnički se dom sastoji od 140 zastupnika.

Članak 2

Mandat zastupnika u Zastupničkom domu traje četiri godine, osim ako se Dom ne raspusti u skladu s ovim ustavom.

Članak 3

(1) Zastupnike u Zastupničkom domu demokratski biraju birači s pravom glasa na izravnim izborima, na području cijele Federacije. Svaki glasač ima pravo tajno glasovati jednim glasačkim listićem za bilo koju registriranu stranku.

(2) Prije svakih izbora, svaka registrirana stranka dužna je objaviti popis svojih kandidata. Izabrani zastupnici u Zastupničkom domu iz svake stranke osobe su s vrha izborne liste te stranke, prema broju dobijenih glasova. Zamjene za zastupnike biraju se između onih koji su na vrhu ostatka liste.

Članak 4

Svaki glasač s pravom glasa može biti zastupnikom u Zastupničkom domu.

Članak 5

Zastupnički se dom saziva prvi put najkasnije dvadeset dana nakon objave rezultata izbora.

2. Dom naroda

Članak 6

Dom se naroda sastoji od trideset izaslanika Bošnjaka i trideset izaslanika Hrvata kao i izaslanika drugih naroda čiji je broj u istom omjeru prema šezdeset kao što je i broj zastupnika kantonalnih zakonodavnih tijela koji se ne izjašnjavaju kao Bošnjaci i Hrvati u odnosu na broj bošnjačkih odnosno hrvatskih zastupnika u kantonalnim zakonodavnim tijelima.

Članak 7

Mandat izaslanika u Dom naroda traje četiri godine, osim ako se Dom naroda ne raspusti u skladu s ovim ustavom.

Članak 8

Broj izaslanika koji se bira za Dom naroda u svakom kantonu razmjeran je nacionalnom sastavu pučanstva kantona. U okviru tog broja, postotak bošnjačkih, hrvatskih i drugih izaslanika kantona odgovara, što je više moguće, postotku bošnjačkih, hrvatskih i drugih zastupnika u zakonodavnom tijelu dotičnog kantona. U Domu naroda bit će najmanje jedan Bošnjak, jedan Hrvat i jedan izaslanik drugog naroda iz svakog kantona koji imaju barem jednog takvog zastupnika u svom zakonodavnom tijelu, a ukupni broj izaslanika Bošnjaka, Hrvata i drugih bit će u skladu s člankom IV. A. 6. Bošnjačke, hrvatske i druge izaslanike iz svakog kantona biraju odgovarajući zastupnici u zakonodavnom tijelu dotičnog kantona.

Članak 9

Izaslanici se biraju iz redova zastupnika u kantonalnom zakonodavnom tijelu.

Članak 10

Dom naroda saziva se prvi put najkasnije dvadeset dana nakon što su izabrana kantonalna zakonodavna tijela.

3. Opće odredbe

Članak 11

Svaki dom bira iz redova svojih članova predsjedatelja i zamjenika predsjedatelja Doma, koji ne mogu biti iz istog konstitutivnog naroda, i prihvaća svoj pravilnik kojim se mogu predvidjeti i drugi dužnosnici.

Članak 12

Rad oba doma je javan, osim u iznimnim slučajevima, predviđenim njihovim pravilnicima, te oni objavljuju zapise o svojim raspravama i odlukama.

Članak 13

(1) Članovi ni jednog ni drugog doma neće biti krivično gonjeni ni odgovorni u građanskom postupku za djela učinjena u vršenju svoje dužnosti.

(2) Ni jedan član jednog ili drugog doma neće biti pritvoren ili uhićen od bilo kojeg tijela federalne vlasti bez odobrenja Doma čiji je član.

Članak 14

Članovi oba doma bit će plaćeni kako je predviđeno zakonom. Plaća se ne povećava niti smanjuje tijekom mandata, osim u svrhu prilagodbe troškova života.

Članak 15

Svaki dom treba odbiti ili usvojiti potrebne zakone u razumnom roku od njihova prihvaćanja u drugom domu. Kada Premijer ocijeni da jedan dom neopravdano odgađa odlučivanje o nekom zakonu, on može sazvati zajedničku komisiju, koju sačinjava najviše deset članova iz svakog doma, kako bi se u roku od deset dana utvrdio prijedlog zakona prihvatljiv za oba doma.

Članak 16

(1) Kada Predsjednik Federacije utvrdi da domovi nisu u mogućnosti donositi potrebne zakone, on može, uz suglasnost Dopredsjednika Federacije, raspustiti jedan ili oba doma, time da se dom ne može raspustiti u tijeku jedne godine od njegova prvog saziva.

(2) Predsjednik Federacije raspušta oba doma kad oni ne uspiju usvojiti proračun Federacije prije početka proračunske godine.

4. Odlučivanje u domovima

Članak 17

Ukoliko Ustav ne predviđa drukčije, odluke Parlamenta Federacije zahtijevaju odobrenje oba doma, osim za pravilnike i deklaracije koje domovi samostalno donose.

Članak 18

Odluke što su od vitalnih interesa za bilo koji od konstitutivnih naroda zahtijevaju suglasnost većine izaslanika u Domu naroda, uključujući većinu bošnjačkih izaslanika i većinu hrvatskih izaslanika. Na ovu se odredbu može pozvati većinskim glasovanjem bošnjačkih ili hrvatskih izaslanika. Ako je većina preostalih izaslanika protiv pozivanja na ovu odredbu, osniva se Zajednička komisija bošnjačkih i hrvatskih izaslanika radi rješavanja tog pitanja. Ukoliko ga Komisija ne riješi u roku od tjedan dana od pozivanja na ovu odredbu, pitanje rješava Ustavni sud u hitnom postupku.

Članak 19

Druge se odluke donose jednostavnim većinskim glasovanjem u svakom od domova, osim ako je pravilnikom tog doma ili u ovom ustavu predviđeno drukčije.

5. Ovlaсти Parlamenta Federacije

Članak 20

- (1) Uz ostale ovlasti predviđene ovim ustavom, Parlament Federacije je odgovoran za:
- a) izbor Predsjednika Federacije i Dopredsjednika Federacije, kako je predviđeno člankom IV. B. 2;
  - b) traženje u skladu s člankom IV. B. 3 (1) od Ustavnog suda da odluči treba li smijeniti Predsjednika Federacije ili Dopredsjednika Federacije;
  - c) potvrda članova Vlade Federacije većinskim glasovanjem;
  - d) donošenje zakona o obnašanju dužnosti u federalnoj vlasti, koji stupaju na snagu kako je u njima predviđeno, ali ne prije no što su objavljeni u službenom glasilu Federacije;
  - e) davanje suglasnosti za svaku uporabu vojne sile od strane Federacije, što mora biti u skladu s međunarodnim pravom;
  - f) davanje ovlasti kantonima da sklapaju sporazume s državama i međunarodnim organizacijama;
  - g) davanje uputa Premijeru o vođenju vanjskih poslova;
  - h) odobrenje međunarodnih ugovora većinskim glasovanjem;
  - i) financiranje vojnih snaga Federacije i odobravanje imenovanja časnika, kako je utvrđeno člankom IV. B. 8 ovog ustava;
  - j) donošenje proračuna Federacije i donošenje zakona kojima se razrezuje porez ili na drugi način osigurava potrebno financiranje; i
  - k) obnašanje drugih dužnosti koje su mu dodijeljene.

Članak 21

Svaki dom može provoditi istragu i u tu svrhu pribavljati svjedočenja, dokaze i dokumente.

B. IZVRŠNA VLAST FEDERACIJE

1. Predsjednik i Dopredsjednik Federacije

Članak 1

Predsjednik Federacije je državni poglavar.

Članak 2

Pri izboru Predsjednika i Dopredsjednika Federacije Klub bošnjačkih izaslanika i Klub hrvatskih izaslanika u Domu naroda kandidiraju zasebno po jednu osobu. Izbor Predsjednika i Dopredsjednika Federacije moraju zajedno odobriti većinom glasova Zastupnički dom a onda Dom naroda, uključujući većinu glasova bošnjačkih izaslanika i većinu glasova hrvatskih izaslanika. Ukoliko jedan od domova odbije zajedničku kandidacijsku listu, klubovi moraju ponovo razmotriti kandidaturu Predsjednika i Dopredsjednika Federacije. Izabrane osobe će naizmjence, po godinu dana, biti Predsjednik Federacije, a potom Dopredsjednik Federacije, tijekom četvorogodišnjeg razdoblja. Susljedni predsjednici Federacije ne mogu pripadati istom konstitutivnom narodu.

Članak 3

(1) Predsjednik ili Dopredsjednik Federacije mogu se smijeniti odlukom Ustavnog suda koji postupa po zahtjevu Parlamenta Federacije, odnosno po zahtjevu dvije trećine članova svakog doma, uz obrazloženje da je dotični dužnosnik prekršio prisegu ili iz drugih razloga nedostojan obavljati tu dužnost.

(2) Ako Predsjednik ili Dopredsjednik Federacije umre, bude smijenjen ili je po mišljenju Vlade, usvojenom konsenzusom, trajno nesposoban ispunjavati svoje ustavne dužnosti, u roku od trideset dana pokreće se postupak predviđen člankom IV. B. 2 od strane klubova izaslanika u Domu naroda da bi se popunilo ispražnjeno mjesto do kraja mandata. Predsjednik ili Dopredsjednik Federacije obnaša jednu i drugu dužnost u roku predviđenom u prethodnoj rečenici ili dotle dok je, po mišljenju članova Vlade usvojenom konsenzusom, drugi privremeno nesposoban obnašati svoje dužnosti; potrebna suglasnost tražit će se od onog predsjedatelja doma Parlamenta Federacije koji je pripadnik drugog konstitutivnog naroda. Ako se oba položaja isprazne, za potrebno će razdoblje predsjedatelj Doma naroda obavljati dužnost Predsjednika Federacije, a predsjedatelj Zastupničkog doma dužnost Dopredsjednika Federacije.

2. Vlada Federacije

Članak 4

Vlada se Federacije sastoji od Premijera, koji je predsjednik Vlade, zamjenika Premijera i ministara, od kojih svaki ima zamjenika. Nijedan zamjenik, uključujući zamjenika Premijera ne može biti iz istog konstitutivnog naroda kao njegov ministar. Zamjenik Premijera obavlja dužnost ministra obrane ili ministra vanjskih poslova.

Članak 5

(1) Predsjednik Federacije, u suglasnosti s Dopredsjednikom Federacije, imenuje Vladu Federacije nakon konzultacija s Premijerom ili s kandidatom za taj položaj. Za imenovanje je potrebno

odobrenje većine Zastupničkog doma. Svako nepopunjeno mjesto popunjava se istim postupkom. Najmanje jedna trećina ministarskih mjesta bit će popunjena Hrvatima.

(2) Vlada se može smijeniti bilo odlukom Predsjednika Federacije, uz suglasnost Dopredsjednika Federacije, bilo većinskim izglasavanjem nepovjerenja Vladi u jednom i drugom Domu. Predsjednik Federacije smjenjuje ministre i zamjenike ministara na prijedlog Premijera.

Članak 6

(1) Odluke Vlade Federacije koje se tiču vitalnih interesa bilo kojeg konstitutivnog naroda, donose se konsenzusom. Na ovu odredbu može se pozvati jedna trećina ministara, osim Premijera i zamjenika Premijera, ukoliko drukčije ne odredi Ustavni sud u hitnom postupku koji zatraže Premijer ili zamjenik Premijera. U svrhu ispunjenja ove odredbe, odluke Vlade odnose se samo na odluke navedene u člancima IV. B. 3 (2), IV. B. 9 i VIII. 1.

(2) Osim u okolnostima opisanim u članku IV. B. 3, (2), kada Premijer zaključi da Vlada ne može postići konsenzus u uvjetima opisanim u točki (1) ovog članka, on će prenijeti sporno pitanje Predsjedniku ili Dopredsjedniku Federacije, onome koji ne pripada istom konstitutivnom narodu kojem pripada Premijer, radi donošenja odluke bez odlaganja.

3. Raspodjela izvršnih ovlasti

Članak 7

Osim ako ovim ustavom nije drukčije utvrđeno:

a) Predsjednik je Federacije odgovoran za:

(I) imenovanje Vlade, šefova diplomatskih misija, vojnih dužnosnika, sudaca federalnih sudova, u skladu s člancima IV.B. 5, IV. B. 8 i IV. C. 6;

(II) poslove u svojstvu vrhovnog zapovjednika oružanih snaga Federacije;

(III) vođenje konzultacija u svezi s imenovanjem ombudsmana i sudaca u skladu s člankom II. B. 1 (2) i IV. C. 6. b);

(IV) potpisivanje odluka Parlamenta Federacije nakon njihova donošenja u skladu s člankom IV. A. 17 do 19;

(V) potpisivanje i ratificiranje međunarodnih sporazuma u ime Federacije u skladu s člankom IV. B. 7 (d);

(VI) primanje i akreditiranje veleposlanika; i

(VII) davanje pomilovanja za krivična djela utvrđena federalnim zakonima, osim u slučajevima ratnih zločina, zločine protiv čovječnosti i genocida.

b) Dopredsjednik je Federacije odgovoran da:

(I) zamjenjuje Predsjednika Federacije u okolnostima navedenim u članku IV. B. 3;

(II) djeluje zajedno s Predsjednikom Federacije u onim situacijama kad se od Predsjednika traži da postupa u suglasju s njim; i

(III) obnaša one dužnosti koje mu dodijeli Predsjednik ili Parlament Federacije.

c) Premijer je odgovoran da:

(I) provodi politiku i izvršava zakone federalne vlasti uz obvezu da se brine o provedbi sudskih odluka sudova Federacije;

- (II) predlaže smjenjivanje Predsjednika Federacije kako je utvrđeno člankom IV. B. 3 (2);
- (III) podnosi prijedloge i preporuke glede zakonodavstva; i
- (IV) izrađuje prijedloge proračuna Parlamentu Federacije.

d) Predsjednik Federacije i Premijer zajednički su odgovorni za vođenje vanjskih poslova prema temelju smjernica Parlamenta Federacije po članku IV. A. 20 (1) (g).

e) Zamjenik Premijera odgovoran je da:

- (I) obnaša dužnosti ministra za obranu ili ministra vanjskih poslova;
- (II) pomaže Premijeru u provedbi politike i izvršavanju zakona Federacije;
- (III) odlučuje da li će se tražiti mišljenje Ustavnog suda; i
- (IV) obnaša dužnost Premijera kad to ovaj ne može ili kad je mjesto ispražnjeno sve dok novi Premijer ne preuzme dužnost.

f) Svaki je ministar odgovoran da:

- (I) provodi federalnu politiku i izvršava federalne zakone u okviru ovlasti svojega ministarstva ili kako mu odredi Premijer;
- (II) podnosi prijedloge i preporuke glede zakona u okviru ovlasti svojega ministarstva ili kako mu odredi Premijer;
- (III) koordinira i nadzire, te upravlja radom svojega ministarstva;
- (IV) izdaje upute, instrukcije, direktive i donosi propise glede provedbe zakona koji se odnose na njegovo ministarstvo i u svezi sa zadaćama što mu ih dodijeli Premijer, a u skladu s ovim ustavom i zakonima Federacije;
- (V) priprema, objašnjava i analizira prijedlog proračuna u svezi s ovlastima svojeg ministarstva ili obavlja druge zadaće što mu ih Premijer stavi u dužnost;
- (VI) odgovara na pitanja bilo kojeg doma Parlamenta Federacije iz djelokruga svojeg ministarstva ili izvršava svaku drugu zadaću koju mu povjeri Premijer;
- (VII) pomaže Premijeru u provedbi federalne politike i izvršenju federalnih zakona; i
- (VIII) odlučuje da li će odobriti pokretanje postupka predviđenog u članku IV. B. 6 (1).

g) Svaki je zamjenik ministra odgovoran da:

- (I) pomaže ministru u provedbi politike i primjeni zakona federalne vlasti;
- (II) pomaže ministru u obnašanju drugih dužnosti opisanih u točki (F) ovog članka; i
- (III) obnaša dužnost ministra ukoliko to ministar nije u stanju ili ako je mjesto ispražnjeno, sve dok novi ministar ne preuzme dužnost.

Članak 8

Predsjednik Federacije, u suglasju s Dopredsjednikom Federacije, imenuje šefove diplomatskih misija u konzultaciji s Premijerom ili s kandidatom za Premijera, te imenuje časnike vojnih snaga. Za ta je imenovanja potrebno odobrenje većine svakog doma Parlamenta Federacije pod uvjetom da je za prihvaćanje imenovanja članova zajedničkog zapovjedništva vojnih snaga u Domu naroda potrebna većina glasova izaslanika Bošnjaka i izaslanika Hrvata.

Članak 9

Vlada Federacije je ovlaštena donositi uredbe sa zakonskom snagom u slučaju opasnosti po zemlju ukoliko Parlament Federacije nije u stanju djelovati. Ovakva će uredba imati snagu zakona, te ne smije umanjiti prava i slobode utvrđene Ustavom. Svaka uredba prestaje važiti najkasnije krajem tridesetog dana nakon njena proglašenja, osim ako odmah ne prestane važiti negativnom odlukom Parlamenta ili krajem desetog dana nakon njena proglašenja, ukoliko Parlament Federacije zasjeda u vrijeme kada se uredba proglašava. Uredba proglašena dok Federacija upotrebljava oružane snage u skladu s ovim ustavom ostaje na snazi do petog dana iduće sjednice Parlamenta Federacije i tada prestaje važiti, ukoliko nije odobrena, ali ni u kojem slučaju duže od šest mjeseci. Nakon prestanka važenja uredba se ne produžava i ne obnavlja niti djelomice mijenja mimo odluke Parlamenta Federacije i njegove suglasnosti.

4. Imunitet

Članak 10

Predsjednik Federacije, Dopredsjednik Federacije, Premijer, zamjenik Premijera te ostali članovi Vlade ne mogu biti krivično gonjeni niti odgovorni u građanskom postupku za bilo kakva djela učinjena u vršenju svoje dužnosti.

C. SUDBENA VLAST FEDERACIJE

1. Opće odredbe glede sudova

Članak 1

(1) Sudbene funkcije u Federaciji obavljaju sudovi Federacije navedeni u točki (2) ovog članka, kantonalni sudovi navedeni u članku V. 11 i općinski sudovi navedeni u članku VI.7.

(2) Sudovi su Federacije:

- a) Ustavni sud,
- b) Vrhovni sud,
- c) Sud za ljudska prava.

Članak 2

Sva tijela vlasti izvršavaju sve presude i naloge svih sudova navedenih u ovom ustavu, te pomažu u njihovoj provedbi.

Članak 3

Ako ovim ustavom nije drukčije određeno, pravilnici kakvi budu potrebni za osiguranje jedinstvenosti postupka i osnovnih načela pravičnosti postupaka u sudovima utvrdit će se zakonima Federacije. Kantonalno zakonodavno tijelo može propisati dopunska pravila za ravnanje sudovima dotičnog kantona i općinskim sudovima. Podliježući tim pravilima, svaki se sud može sam organizirati i donijeti dopunska pravila.

Članak 4

(1) Sudbena vlast u Federaciji obavlja se neovisno i samostalno.

- (2) Sudovi osiguravaju jednak tretman svim strankama u sudskim postupcima.
- (3) Sudski postupci su otvoreni ako za određena iznimna stanja nije zakonski drukčije određeno. Presude se objavljuju javno.

2. Opće odredbe glede sudova Federacije

Članak 5

- (1) Suci sudova Federacije trebaju biti istaknuti pravnici najviših moralnih kvaliteta.
- (2) Suci sudova Federacije neće biti krivično gonjeni niti odgovorni u građanskom postupku za bilo kakva djela učinjena u vršenju svoje dužnosti.

Članak 6

Ako se izričito ne odredi drukčije:

- a) Pri sudovima Federacije jednak je broj sudaca Bošnjaka i Hrvata. Ostali također trebaju biti na odgovarajući način zastupljeni pri svakom takvom sudu.
- b) Suce sudova Federacije imenuje Predsjednik Federacije u suglasju s Dopredsjednikom Federacije i uz potvrdu većine izaslanika u Domu naroda.
- c) Suci sudova Federacije obnašaju dužnost do dobi svoje 70-te godine, osim ako prije ne daju ostavku ili ne budu s razlogom smijenjeni konsenzusom ostalih sudaca istog suda. Međutim, prvi suci izabrani po ovom ustavu obnašaju dužnost na rok od pet godina, ako ranije ne navrš 70 godina života, i mogu biti ponovo imenovani.

Članak 7

- (1) Parlament Federacije zakonom osigurava plaće i druge uvjete službe za suce sudova Federacije, koji su jednaki, osim što se za predsjednika svakog pojedinog suda mogu odrediti posebni dodaci.
- (2) Plaća i drugi dodaci za suca ne mogu se umanjivati tijekom razdoblja njegova obnašanja dužnosti na jednom od sudova Federacije.

Članak 8

- (1) Ustanovljuje se sudbena policija radi pomoći sudovima u Federaciji u osiguranju informacija i nazočnosti svjedoka, privođenja optuženih osoba, u održavanju reda u sudnici i sigurnosti suda, te izvršavanju sudskih naloga.
- (2) Ukupni nacionalni sastav sudbene policije treba odražavati ukupni nacionalni sastav pučanstva Federacije, a za svaku od lokalnih jedinica sastav dotičnog kantona ili općine.
- (3) Predsjednik Vrhovnog suda odgovoran je za upravljanje sudbenom policijom.
- (4) Predsjednik Vrhovnog suda donosi pravila po kojima sudbena policija može pomagati ombudsmanu, na njegov zahtjev, u obavljanju njegovih dužnosti.

3. Ustavni sud

Članak 9

Ustavni sud sastoji se od devet sudaca.

Članak 10

(1) Poglavitna je funkcija Ustavnog suda rješavanje sporova:

- a) između kantona;
- b) između kantona i federalne vlasti;
- c) između općine i njezina kantona ili federalne vlasti; i
- d) između ustanova federalne vlasti ili pak unutar pojedine ustanove federalne vlasti.

(2) Ustavni sud:

a) na zahtjev Predsjednika Federacije, Dopredsjednika Federacije, Premijera, zamjenika Premijera ili na zahtjev jedne trećine članova bilo kojeg od domova Parlamenta Federacije, utvrđuje je li neki prijedlog zakona koji je usvojen u jednom domu Parlamenta ili pak prijedlog zakona koji je usvojen u oba doma, u skladu s ovim ustavom;

b) na zahtjev Premijera, zamjenika Premijera, kantonalnog predsjednika ili jedne trećine zastupnika zakonodavnog tijela dotičnog kantona, utvrđuje je li prijedlog zakona ili zakon koji je usvojen u tom zakonodavnom tijelu, uključujući kantonalni ustav i njegove eventualne amandmane, u skladu s ovim ustavom;

c) na zahtjev Predsjednika Federacije, Dopredsjednika Federacije, Premijera ili zamjenika Premijera, utvrđuje je li predloženi ili usvojeni propis koji je donijelo neko tijelo federalne vlasti, u skladu s ovim ustavom;

d) na zahtjev Premijera, zamjenika Premijera ili pak dotičnog kantonalnog predsjednika, utvrđuje je li neki predloženi ili usvojeni propis koji je donijelo neko tijelo kantonalne ili općinske vlasti u skladu s ovim ustavom.

(3) Ustavni sud također odlučuje o ustavnim pitanjima koja mu predoči Vrhovni sud, Sud za ljudska prava ili pak neki kantonalni sud a koja se jave tijekom postupka pred dotičnim sudom.

Članak 11

Kad Vrhovni sud, Sud za ljudska prava ili neki kantonalni sud procijene, tijekom aktualnog postupka pred dotičnim sudom, da odgovarajući zakon nije u skladu s ovim ustavom, zaustavit će postupak i predočiti to pitanje Ustavnom sudu u skladu s člankom IV. C. 10 (3).

Članak 12

Odluke Ustavnog suda konačne su i obvezujuće, osobito ako:

a) Sud odlučuje o nekom sporu iz članka IV. C. 10 (1). Sve stranke u sporu pokoravaju se toj odluci i pridržavaju se svih naloga koje Sud izda tijekom postupka ili po njegovu dovršetku.

b) Sud utvrdi da neki zakon ili pak prijedlog zakona ili drugi propis Federacije, nekog od kantona ili općina nije u skladu s ovim ustavom, takav zakon ili drugi propis neće se primjenjivati i ne stupa na snagu, ukoliko se ne izmijeni na način koji odredi Sud, ili pak dok Sud ne odredi neke prijelazne mjere, koje ne mogu biti na snazi duže od šest mjeseci.

c) Sud odlučuje u nekom ustavnom pitanju predočenom po članku IV. C. 10 (3), njegova odluka obvezujuća je za sud koji je predočio dotično pitanje u svezi s postupkom tijekom kojega se ono javilo, te ima isti učinak kao u (b).

Članak 13

(1) U bilo kojem postupku prema članku IV. C. 10 (1) imaju pravo biti zastupljene obje stranke u sporu. Sud može dopustiti sudjelovanje u sporu i drugim tijelima vlasti za koja drži da ih se taj spor tiče.

(2) U bilo kojem postupku prema članku IV. C. 10 (2) imaju pravo biti zastupljene osoba ili osobe koje su podnijele Sudu zahtjev za utvrđivanje ustavnosti jednako kao i predstavnik doma ili zakonodavnog tijela koje je usvojilo dotični zakon.

(3) U bilo kojem postupku prema članku IV. C. 10 (3) imaju pravo biti zastupljene sve stranke u postupku tijekom kojega se javilo sporno ustavno pitanje.

4. Vrhovni sud

Članak 14

Broj sudaca Vrhovnog suda prema potrebi utvrđuje se zakonom Federacije, ali nije manji od devet.

Članak 15

(1) Vrhovni sud najviši je žalbeni sud Federacije, uključujući i odlučivanje o žalbama na odluke kantonalnih sudova glede pitanja koja se odnose na Ustav, zakone i propise Federacije i druga pitanja predviđena zakonodavstvom Federacije, osim onih iz djelokruga Ustavnog suda ili Suda za ljudska prava.

(2) Vrhovni sud također ima takvu izvornu nadležnost kakvu mu osigurava zakonodavstvo Federacije.

Članak 16

Presude Vrhovnog suda konačne su i obvezujuće. Presude kao i svi nalozi Suda glede priziva prema članku IV. C. 15 (1) posebice su obvezujuće za stranke u postupku kao i za sud na čiju je odluku žalba bila uložena.

Članak 17

Kad Vrhovni sud obavlja poslove iz svoje izvorne nadležnosti prema članku IV. C. 15 (2), on ima, dodatno ovlastima što ih zakonodavstvo izričito daje, iste ovlasti kao i drugi prvostepeni sudovi prema zakonima spomenutim u članku IV. C. 3.

5. Sud za ljudska prava

Članak 18

(1) Sud za ljudska prava sastoji se od tri suca, jednog Bošnjaka, jednog Hrvata i jednog pripadnika drugog naroda.

(2) Ako Sud zaključi da njegov posao iziskuje sudjelovanje više sudaca radi pravodobnog rješavanja slučajeva, Parlament Federacije zakonski će imenovati dodatni broj sudaca, a u skladu s gore navedenim razmjerom.

Članak 19

Ovlasti Suda za ljudska prava obuhvaćaju sva pitanja što se odnose na ustavne ili druge zakonske odredbe, u svezi s ljudskim pravima ili temeljnim slobodama ili u svezi s bilo kojim od instrumenata navedenih u Dodatku. Sud je mjerodavan za slučajeve pokrenute nakon 1. siječnja 1991. godine.

Članak 20

Svaka strana nekog priziva u kojem je neki drugi sud Federacije ili kantona izrekao presudu bez prava na žalbu i koja nije predmetom bilo kojeg drugog žalbenog suda, iz razloga koji se ne odnosi na istek vremenskog roka za koji je vezana strana što pokreće žalbu, može se na takvu presudu žaliti Sudu na osnovi svakog pitanja u nadležnosti Suda. Sud može izdati naloge ili pružiti drugu pomoć po svojem nahođenju. Odluka Suda konačna je i obvezatna.

Članak 21

(1) Žalba se može uputiti i na Sud ukoliko je riječ o postupku s neopravdano dugim zastojem pri bilo kojem drugom sudu Federacije ili kantona.

(2) Sud odlučuje hoće li prihvatiti takvu žalbu nakon preliminarnog razmatranja je li se postupak pri drugom sudu neopravdano odužio i je li predmet žalbe u njegovu nadležstvu.

(3) Sud može poduzeti druge mjere u cilju osiguranja ekspeditivnosti postupka.

Članak 22

Ustavni sud, Vrhovni sud Federacije ili bilo koji kantonalni sud mogu na zahtjev bilo koje žalbene strane u postupku pred njim, ili na vlastitu inicijativu u svezi s takvom žalbom uputiti Sudu za ljudska prava neko pitanje koje se javi u svezi s žalbom, ukoliko je takvo pitanje u svezi bilo kojeg predmeta iz djelokruga toga suda. Odgovor Suda obavezan je za sud koji upućuje takvo pitanje.

Članak 23

(1) Sud za ljudska prava sam utvrđuje svoj poslovnik i ustrojstvo.

(2) Svako sudbeno vijeće mora imati sastav kakav je za Sud propisan u članku IV. C. 18 (1).

(3) Sud će omogućavati pismene i usmene iskaze u svakom postupku u skladu s člancima IV. C. 20. do 22.

V. KANTONALNE VLASTI

1. Opće odredbe

Članak 1

Svaki kanton pri provedbi obveza opisanih u člancima III. 2 i 4:

a) Poduzima sve potrebne mjere zaštite ljudskih prava i sloboda navedenih u člancima II. A. 1 do 7 i predviđenih u instrumentima u Dodatku, te djeluje u skladu s ovim ustavom;

b) Izvršava svoje obveze vodeći računa o nacionalnom sastavu pučanstva u svakoj općini.

Članak 2

(1) Svaki kanton može prenijeti svoje ovlasti na općine na svom teritoriju ili na federalnu vlast.

(2) Svaki kanton može na općine na svom teritoriju prenijeti ovlasti u svezi s naobrazbom, kulturom, turizmom, lokalnim poslovanjem i karitativnom djelatnošću te radiom i televizijom, a dužan je to učiniti ako glede nacionalnog sastava većinsko pučanstvo te općine nije većinsko pučanstvo u kantonu kao cjelini.

(3) Svaki kanton može zaključivati sporazume s državama i međunarodnim organizacijama samo uz privolu Parlamenta Federacije.

Članak 3

Kantoni s bošnjačkim ili hrvatskim većinskim pučanstvom mogu osnovati vijeća kantona u cilju uskladbe politike i djelatnosti u pitanjima od zajedničkog interesa za njihove zajednice, te radi izvješćivanja svojih predstavnika u Domu naroda. Vijeća mogu osnovati koordinacijska tijela, kao što su odbori i radne skupine, radi razmjene informacija i usklađivanja djelatnosti pojedinih kantona u provedbi njihovih ovlasti ali ne mogu uključivati vojne i političke dogovore.

Članak 4

Svaki kanton ima ustav koji osigurava:

- a) dolje spomenute institucije; i
- b) zaštitu prava i sloboda utvrđenih u ovom ustavu. Ustavi kantona moraju biti u skladu s ovim ustavom.

2. Kantonalna zakonodavna tijela

Članak 5

(1) Svaki kanton ima zakonodavno tijelo koje se sastoji od jednog doma čiji se broj zastupnika određuje razmjerno nacionalnom sastavu pučanstva, ali ne može biti manji od 30 niti veći od 50.

(2) Zastupnici u kantonalnom zakonodavnom tijelu biraju se na rok od dvije godine.

(3) Zastupnike u kantonalnom zakonodavnom tijelu demokratskim putem biraju glasači s pravom glasa na izravnim izborima na cijelom teritoriju kantona. Svaki glasač ima pravo tajnog glasovanja za bilo koju od registriranih stranaka.

(4) Prije izbora, svaka registrirana stranka dužna je objaviti popis svojih kandidata. Kantonalni zastupnici iz redova svake stranke biraju se među osobama koje su na vrhu izborne liste dotične stranke; zamjene za zastupnike biraju se između onih koji su na vrhu ostatka liste.

(5) Svaki glasač s pravom glasa može biti biran za zastupnika u kantonalnom zakonodavnom tijelu.

(6) Kantonalno zakonodavno tijelo prvi put će se sazvati najkasnije deset dana nakon objave rezultata izbora.

Članak 6

Kantonalno zakonodavno tijelo:

- a) priprema i dvotrećinskom većinom glasova odobrava kantonalni ustav;
- b) bira predsjednika kantona, kako je predviđeno člankom V. 8;
- c) bira kantonalne suce, kako je predviđeno člankom V. 11;
- d) pobliže određuje nadležnosti kantonalnih i općinskih sudova;
- e) donosi druge propise potrebne za provedbu ovlasti kantona;
- f) odobrava proračun kantona i donosi zakone o ubiranju poreza, te na drugi način osigurava potrebno financiranje.

Članak 7

(1) Svako kantonalno zakonodavno tijelo bira predsjedatelja između svojih zastupnika i donosi poslovnik.

(2) Kantonalno zakonodavno tijelo vijeća javno, osim u izvanrednim slučajevima predviđenim njegovim poslovnikom, a izvješća o vijećanju i odlukama objelodanjuje.

(3) Kantonalni zakoni stupaju na snagu kao što je u njima utvrđeno, ali ne prije no što su objavljeni.

(4) Zastupnika u kantonalnom zakonodavnom tijelu ne može se pozvati na krivičnu ili građansku odgovornost, pritvoriti niti na drugi način kažnjavati za izrečeno mišljenje ili glas koji je dao u tom zakonodavnom tijelu.

(5) Kantonalna zakonodavna tijela mogu voditi istrage i u tu svrhu zahtijevati pribavljanje dokaza u vidu isprava i iskaza svjedoka.

3. Kantonalna izvršna vlast

Članak 8

(1) Svaki kanton ima svog predsjednika koji se bira većinom glasova u zakonodavnom tijelu dotičnog kantona među kandidatima što ih predlažu zastupnici.

(2) Predsjednik kantona bira se na dvije godine i ne može biti izabran više od dva puta zaredom.

(3) Dvotrećinskom većinom glasova kantonalno zakonodavno tijelo može smijeniti predsjednika kantona.

(4) Ako se mjesto kantonalnog predsjednika isprazni, zakonodavno tijelo kantona bira novog predsjednika u roku od 30 dana. U slučaju da kantonalni predsjednik privremeno nije u mogućnosti obnašati dužnost, umjesto njega obnaša je predsjedatelj kantonalnog zakonodavnog tijela.

(5) Vladu kantona imenuje predsjednik kantona i odobrava kantonalno zakonodavno tijelo većinom glasova. O organizaciji kantonalne vlade odlučuje se u skladu s kantonalnim ustavom, time da će vlada odražavati nacionalni sastav pučanstva kao cjeline, ali u svakom slučaju osiguravati zastupljenost svakog konstitutivnog naroda.

Članak 9

Kantonalna vlada odgovorna je za:

a) provedbu kantonalne politike i ostvarivanje kantonalnih zakona, izvršavanje odluka bilo kojeg kantonalnog ili federalnog suda te svih obveza koje dotičnom kantonu dodijeli federalna vlast;

b) pripremu prijedloga proračuna na odobravanje zakonodavnom tijelu kantona;

c) osiguranje suradnje kantonalne vlade s ombudsmanima;

d) nadzor istrage i krivičnog postupka u svezi s kršenjem kantonalnog zakona, kao i nadzor nad kantonalnom policijom, posebice u smislu udovoljavanja odredaba članka V. 10; i

e) obavljanje drugih dužnosti utvrđenih zakonom ili kantonalnim ustavom.

Članak 10

Pri obavljanju dužnosti u svezi s kantonalnom policijom, kantonalna vlada osigurava da nacionalni sastav policije odražava nacionalni sastav pučanstva u tom kantonu, pod uvjetom da nacionalni sastav policije svake općine mora odražavati nacionalni sastav pučanstva u njoj.

4. Kantonalno sudstvo

Članak 11

(1) Svaki kanton ima sudove kojih je nadležnost prizivna u odnosu na općinske sudove, a prvostepena u predmetima koji nisu u nadležnosti tih sudova, odnosno kako je predviđeno zakonom.

(2) Kantonalne suce predlaže predsjednik kantona, među vrsnim pravnicima, a bira ih većinom glasova kantonalno zakonodavno tijelo, i to na takav način da nacionalni sastav sudstva u cjelini odražava nacionalni sastav pučanstva u tom kantonu.

(3) Kantonalni suci obnašaju dužnosti do 70-te godine života, ukoliko ne podnesu ostavku ili ih se ne smijeni konsenzusom sudaca Vrhovnog suda. Uvjete obnašanja dužnosti određuje kantonalno zakonodavstvo. Tijekom njihova mandata ne može im se smanjiti plaća ni drugi dodaci.

(4) Svaki kantonalni sud bira svog predsjednika.

VI. OPĆINSKA VLAST

Članak 1

U obnašanju svojih dužnosti svaka općina:

a) poduzima sve potrebite korake u cilju osiguranja zaštite prava i sloboda navedenih u člancima II. A. 1 do 7 i u instrumentima u Dodatku;

b) vodi računa o nacionalnom sastavu svojega pučanstva.

Članak 2

(1) U općini se ostvaruje lokalna samouprava.

(2) Općina ima statut usklađen s ovim ustavom, kantonalnim ustavom te sa kantonalnim zakonima.

Članak 3

(1) Svaka općina ima općinsko vijeće.

(2) Mandat članova općinskog vijeća traje dvije godine, time što mandat prvih članova općinskog vijeća traje godinu dana.

(3) Općinske vijećnike na demokratski način biraju glasači na izravnim izborima na cijelom području općine. Svaki glasač ima pravo na jedan tajni glas za bilo koju registriranu stranku. Svakoj stranci dodjeljuje se broj mandata u razmjeru s postotkom osvojenih glasova od ukupnog broja važećih glasačkih listića.

(4) Svaki punopravni glasač mogući je kandidat za obnašanje dužnosti općinskog vijećnika.

Članak 4

Općinsko vijeće:

a) izrađuje i dvotrećinskom većinom izglasava općinski statut;

b) izabire načelnika općine;

c) odobrava općinski proračun i donosi propise i uredbe o ubiranju poreza, te općenito osigurava ona potrebna financijska sredstva što ih ne pribavlja kanton ili federalna vlast;

d) donosi druge propise i uredbe potrebite u izvršavanju obveza općine.

Članak 5

(1) Općinsko vijeće organizira izbor predsjednika općine, te utvrđuje poslovnik podložan federalnom i kantonalnom zakonodavstvu.

(2) Općinsko vijeće zasjeda javno, osim u iznimnim okolnostima predviđenom u njegovom poslovniku, te vodi zapisnike o donesenim odlukama.

(3) Općinski propisi stupaju na snagu kao što je u njima propisano ali ne prije nego što se objave.

Članak 6

Odgovornost općinskog načelnika:

- a) postavljanje i smjenjivanje općinskih dužnosnika;
- b) provedba općinske politike i izvršavanje općinskih propisa kao i obnašanje svih dužnosti što ih na općinu prenose kantonalna i federalna vlast;
- c) osiguranje suradnje općinskih dužnosnika s ombudsmanima;
- d) podnošenje izvješća općinskom vijeću i javnosti o provedbi općinske politike i svoje djelatnosti.

Članak 7

(1) Općina ima sudove, koji se mogu osnovati i u suradnji s drugim općinama. Općinski su sudovi izvorno nadležni za sve građanske i krivične slučajeve, osim u opsegu u kojem je izvorna nadležnost prenesena nekom drugom sudu po ovom ustavu ili kantonalnom ustavu, po zakonu Federacije ili kantona.

(2) Općinske sudove osniva i financira kantonalna vlast.

(3) Suce općinskih sudova imenuje predsjednik najvišeg kantonalnog suda nakon konzultacija s općinskim načelnikom.

(4) Općinski suci obnašaju svoju dužnost do dobi od 70 godina, ukoliko ne daju ostavku ili budu smijenjeni konsenzusom sudaca najvišeg kantonalnog suda. Uvjeti njihove službe utvrđuju se kantonalnim zakonom. Tijekom službe u općinskim sudovima kantona plaća i ostale naknade neće im se smanjivati.

VII. MEĐUNARODNI ODNOSI

Članak 1

Međunarodni odnosi Federacije temelje se na međunarodnom subjektivitetu teritorijalnom integritetu i kontinuitetu Republike Bosne i Hercegovine.

Članak 2

Međunarodni odnosi Federacije temelje se na poštovanju međunarodnog prava, obveza iz međunarodnih ugovora te na načelu da se međunarodni sporovi moraju rješavati mirnim putem.

Članak 3

Međunarodni ugovor i drugi sporazumi koji su na snazi glede Federacije, te opća pravila međunarodnog prava čine dio zakonodavstva Federacije. U slučaju nesuglasja međunarodnog ugovora i zakonodavstva, prevladava međunarodni ugovor.

Članak 4

(1) Međunarodne ugovore i druge sporazume potpisuje i ratificira u ime Federacije Predsjednik Federacije. Oni u Federaciji stupaju na snagu jedino ako ih odobri Parlament Federacije, osim kad je zakonom utvrđeno da za određene vrste međunarodnih ugovora i sporazuma nije potrebno to odobrenje.

(2) Predsjednik Federacije, na savjet Premijera, može otkazati međunarodne ugovore ili sporazume ukoliko to dopušta međunarodno pravo, a dužan je to učiniti ako tako zahtijeva Parlament Federacije.

VIII. AMANDMANI NA USTAV

Članak 1

(1) Amandmane na Ustav može predlagati Predsjednik Federacije u suglasnosti s Dopredsjednikom, Vlada Federacije, Zastupnički dom većinom glasova ili Dom naroda većinom glasova bošnjačkih i hrvatskih izaslanika.

(2) O prijedlogu amandmana na Ustav ne može se voditi konačna rasprava ni u jednom domu Parlamenta Federacije prije isteka roka od dva tjedna nakon što je prvi put iznesen.

(3) Predloženi amandman usvaja se:

a) u Domu naroda, običnom većinom, što uključuje većinu bošnjačkih izaslanika i većinu hrvatskih izaslanika;

b) u Zastupničkom domu, dvotrećinskom većinom zastupnika.

Članak 2

Nikakav amandman na Ustav ne može ukinuti ni umanjiti bilo koje pravo ili slobodu navedenu u članku II. A. 1 do 7 niti izmijeniti ovaj članak.

IX. PRIHVAĆANJE I STUPANJE NA SNAGU USTAVA TE PRIJELAZNE MJERE

Članak 1

(1) Ustavotvorna skupština sastavljena od zastupnika izabranih na izborima 1990. u Skupštinu Republike Bosne i Hercegovine s još uvijek važećim mandatom, prihvatit će i proglasiti Ustav Federacije.

(2) Za prihvaćanje Ustava potrebna je dvotrećinska većina u Ustavotvornoj skupštini uključujući konsenzus između većine poslanstva hrvatskog naroda, sastavljenog od svih zastupnika hrvatskog naroda, i većine poslanstva bošnjačkog naroda, sastavljenog od svih zastupnika bošnjačkog naroda.

(3) Ovaj Ustav stupa na snagu u ponoć onog dana kad ga prihvati Ustavotvorna skupština.

Članak 2

(1) Ustavotvorna skupština:

a) prihvaća Ustav Federacije u skladu s člankom IX. 1;

b) bira Predsjednika Federacije u prijelaznom razdoblju, Dopredsjednika Federacije u prijelaznom razdoblju i Vladu Federacije u prijelaznom razdoblju, kako je utvrđeno prema odredbama članka IX. 3 (3); te

c) usvaja izborni zakon za prijelazno razdoblje, u skladu s člankom IX. 3 (4) i člankom IX. 4 (1).

(2) Svi zakoni koje usvoji Ustavotvorna skupština ostaju na snazi tek do isteka pet mjeseci nakon što je po prvi put sazvan Parlament Federacije, osim ako ih Parlament ne potvrdi.

Članak 3

(1) Do prvog saziva Zastupničkog doma, njegove funkcije po ovom ustavu obavlja Ustavotvorna skupština iz članka IX. 1 (1).

(2) Do prvog saziva Doma naroda, njegove funkcije po ovom ustavu obavljat će Ustavotvorna skupština. Kod odlučivanja za koje je izričito potrebno zasebno glasovanje bošnjačkih i hrvatskih izaslanika u Domu naroda, glasovanja poslanstva Bošnjaka i Hrvata u Ustavotvornoj skupštini ispunit će taj zahtjev.

(3) Čim ovaj ustav stupi na snagu, Ustavotvorna skupština bira Predsjednika Federacije i Dopredsjednika Federacije u prijelaznom razdoblju, primjenjujući na odgovarajući način odredbe članka IV. B. 2 zajedno s točkama (1) i (2). Ti dužnosnici u prijelaznom razdoblju, primjenjujući odredbe članka IV. B. 5 zajedno s točkom (1), kao i suce sudova Federacije u prijelaznom razdoblju, potom imenuju Vladu Federacije u prijelaznom razdoblju, primjenjujući odredbe članka IV. C. 6 (b). Predsjednik Federacije i Dopredsjednik Federacije u prijelaznom razdoblju te članovi Vlade Federacije u prijelaznom razdoblju obavljaju funkcije odgovarajućih stalnih dužnosnika po ovom ustavu sve dok se ne zamijene dužnosnicima biranim ili imenovanim u skladu s člankom IX. 4 (2).

(4) U roku od 30 dana od dana stupanja na snagu ovog ustava ustanovljuju se kantonalna zakonodavna tijela u prijelaznom razdoblju, koja se sastoje od pet odbornika u svakoj općinskoj skupštini koje između sebe biraju odbornici svake takve skupštine izabrani na izborima 1990. godine, s još uvijek važećim mandatom. Ta zakonodavna tijela u preijalznom razdoblju u roku od 10 dana biraju sva druga tijela u prijelaznom razdoblju u skladu s ovim ustavom.

(5) Čim ovaj ustav stupi na snagu, odbornici u svakoj općinskoj skupštini izabrani 1990. godine, s još uvijek važećim mandatom, u najkraćem mogućem roku biraju tijela u prijelaznom razdoblju u skladu s ovim ustavom.

Članak 4

(1) Izbori za Zastupnički dom i Dom naroda održavaju se u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog ustava, a za kantonalna zakonodavna tijela i općinska vijeća u roku od pet mjeseci nakon stupanja na snagu ovog ustava. Tim izborima ravna zakon koji treba usvojiti Ustavotvorna skupština većinom glasova, uključujući većinu glasova bošnjačkih zastupnika i većinu glasova hrvatskih zastupnika, a nadziru ih Ujedinjeni narodi i Konferencija o europskoj sigurnosti i suradnji.

(2) U roku od dva tjedna nakon što se po prvi put sazove svaki od domova Parlamenta Federacije, domovi biraju Predsjednika i Dopredsjednika Federacije. U roku od dva tjedna nakon toga izbora, Predsjednik Federacije, u suglasju s Dopredsjednikom Federacije, imenuje Vladu Federacije, a Zastupnički dom po hitnom postupku razmatra imenovanje Vlade.

(3) Na javne dužnosti u Federaciji ne biraju se osobe osuđene za ratne zločine ili one protiv kojih je pokrenut sudski postupak zbog ratnih zločina.

Članak 5

(1) Svi zakoni, drugi propisi i pravosudni poslovnici na snazi u Federaciji na dan stupanja na snagu ovog ustava ostaju na snazi u mjeri u kojoj se ne kose s ovim ustavom, ukoliko mjerodavno tijelo vlasti ne odredi drukčije.

(2) Svi međunarodni ugovori i sporazumi na snazi u Federaciji na dan stupanja na snagu ovog ustava ostaju na snazi ukoliko ih ne opozove Predsjednik Federacije prema članku VII. 4. (2).

Članak 6

Sve osobe na nekoj državnoj funkciji u Federaciji na dan stupanja na snagu ovog ustava zadržavaju tu funkciju dok ne budu razriješene u skladu s odgovarajućim zakonom, ili pak dok se ta funkcija ne ukine.

Članak 7

Objavljeni će se rezultati popisa pučanstva iz 1991. godine na odgovarajući način koristiti za sva izračunavanja koja zahtijevaju demografske podatke.

Članak 8

Svi aktualni postupci pred sudovima ili upravnim tijelima što djeluju na području Federacije na dan stupanja na snagu ovog ustava nastavljaju se ili ih se prenosi na druge sudove ili tijela koja se imaju ustanoviti prema ovom ustavu a u skladu sa zakonodavstvom koje određuje ovlasti tih sudova i tijela.

Članak 9

Slijedeće odredbe u svezi s određenim prijelaznim međunarodnim aranžmanima primjenjuju se na razdoblja navedena kako slijedi:

a) Dok Federacija ne usvoji propise predviđene člankom IV. C. 3, sudovi u Federaciji mogu primjenjivati propise koji se ne kose s ovim ustavom.

b) Tijekom prijelaznog razdoblja predsjednik Vrhovnog suda može sklapati aranžmane s odgovarajućim međunarodnim tijelima radi obavljanja funkcija koje se ovime dodjeljuju sudskoj policiji.

c) Tijekom prvih pet godina nakon stupanja Ustava na snagu trojicu sudaca Ustavnog suda, iz redova stranaca koji nisu državljani nijedne susjedne države, imenovat će predsjednik Međunarodnog suda pravde nakon konzultacija s Predsjednikom i Dopredsjednikom Federacije.

d) (I) Sud za ljudska prava djelovat će u okviru mehanizma kojega je ustanovilo Vijeće Europe Rezolucijom 93 (6) svojega Ministarskog odbora, s tim da se ta rezolucija može mijenjati sve dok bude primjenjiva na Federaciju.

(II) Sud za ljudska prava u početku se treba sastojati od sedam sudaca, od kojih će trojica biti imenovana i obnašati dužnost u skladu s odredbama članka IV. C. 6. Ministarski odbor Vijeća Europe imenuje četvoricu sudaca u skladu s Rezolucijom 93 (6). Ti suci će biti stranci koji nisu državljani nijedne susjedne države.

(III) Ukoliko Sud za ljudska prava zaključi da mu je za rad potrebno sudjelovanje više sudaca kako bi se izbjeglo nepotrebno zavlacenje predmeta, Predsjednik Federacije dogovara s Vijećem Europe imenovanje dodatnih sudaca, u skladu s omjerom domaćih i inozemnih sudaca navedenim u članku IX. 9. d) (II).

e) Tijekom razdoblja ne manjeg od tri godine i u slučaju dok Parlament Federacije ne donese zakon u svezi s imenovanjima ombudsmana, njih imenuje i razrješava Konferencija o europskoj sigurnosti i suradnji nakon konzultacija s Predsjednikom i Dopredsjednikom Federacije.

Članak 10

Ovaj ustav primjenjuje se u distriktu Sarajevo i općini grada Mostara dok su pod međunarodnom upravom, ako drukčije ne odluči međunarodni upravitelj koji ne smije odstupati od poglavlja II. o ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Predsjednik Federacije tijekom razdoblja međunarodne uprave konzultira se s međunarodnim upraviteljem glede olakšavanja pune primjene ovog ustava u tim općinama čim se to razdoblje okonča.

Članak 11

(1) Skupština Republike Bosne i Hercegovine izabrana 1990. godine nastavlja raditi s odgovornostima navedenim u Ustavu Republike Bosne i Hercegovine, dok se ne postigne i provede konačni mirovni sporazum glede Bosne i Hercegovine.

(2) Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine i Vlada Republike Bosne i Hercegovine zadržavaju svoje ovlasti u skladu s Ustavom Republike Bosne i Hercegovine dok se konačni mirovni sporazum ne postigne i provede, s tim da te ovlasti ne smiju utjecati na bilo kakve ovlasti državnih tijela uspostavljenih ovim ustavom.

(3) Dok se ne izaberu federacijski, kantonalni i općinski dužnosnici u prijelaznom razdoblju u skladu s člankom IX. 3 sadašnji administrativni aranžmani ostat će na snazi u okviru Federacije, osim u općini grada Mostara kojom će upravljati upravitelj Europske unije kroz dvije godine.

DODATAK USTAVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

INSTRUMENTI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA KOJI IMAJU PRAVNU SNAGU USTAVNIH ODREDBA

1. Konvencija o spriječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948.
2. Opća deklaracija o ljudskim pravima iz 1948.
3. Ženevske konvencije I-IV. o zaštiti žrtava rata iz 1949. i Ženevski dopunski protokoli I-II. iz 1977.
4. Europska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljenih sloboda iz 1950. te Protokol uz nju.
5. Konvencija u svezi s pravnim statusom izbjeglica iz 1951. te dopunski protokoli iz 1966.
6. Konvencija o nacionalnosti udanih žena iz 1957.
7. Konvencija o smanjenju broja osoba bez državljanstva iz 1961.
8. Europska socijalna povelja iz 1961. i Protokol 1 u dodatku.
9. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije iz 1965.
10. Međunarodni ugovor o građanskim i političkim pravima iz 1966. i dodatni Opcionalni protokoli iz 1989.
11. Međunarodni ugovor o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima iz 1966.
12. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979.
13. Deklaracija Ujedinjenih naroda o ukidanju svih oblika netolerancije i diskriminacije temeljene na vjeri ili uvjerenju iz 1981.
14. Konvencija protiv mučenja i drugog okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1984.
15. Europska konvencija o spriječavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1987.
16. Konvencija o pravima djeteta iz 1989.

17. Konvencija o pravima radnika na privremenom radu u inozemstvu i članova njihovih obitelji iz 1990.
18. Dokument sastanka u Kopenhagenu Konferencije o ljudskoj dimenziji KESS-a, Dio IV. iz 1990.
19. Preporuke parlamentarne skupštine Vijeća Europe o pravima manjina, točke 10-13. iz 1990.
20. Deklaracija Ujedinjenih naroda o pravima osoba koje su pripadnici nacionalnih ili etničkih, vjerskih ili jezičnih manjina iz 1992.
21. Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima iz 1992.